

VESTFOLD, TELEMARKE OG BUSKERUD STATSADVOKATEMBETER

Sør-Øst politidistrikt
v/politimester Ole B. Sæverud
Postboks 2073
3103 TØNSBERG

REF.:

VÅR REF.:

DATO:

18.08.2025

OPPFØLGING AV TILSYN – MISHANDLING I NÆRE RELASJONER MED SÆRLIG FOKUS PÅ BESKYTTELSESTILTAK OG OVA

1 Innledning

Statsadvokatene i Vestfold, Telemark og Buskerud hadde i sin fagledelse for 2023 hovedfokus på saker som gjelder mishandling i nære relasjoner. Bakgrunnen for dette var riksadvokatens rundskriv nr. 2/2022, punkt 2.3 *Generell delegasjon fra statsadvokaten til påtalemyndigheten i politiet*, hvor tjenestepersoner i påtalemyndigheten i politiet med utvidet påtalekompetanse kunne avgjøre spørsmålet om tiltale fra 1. juli 2023.

Videre ble statsadvokaten gitt føringer fra riksadvokaten for sin fagledelse i 2023 ved at det skulle iverksettes nødvendige fagledelsestiltak der det var behov for kompetanseheving ved etterforskning, påtalebehandling og irettføring av saker som gjelder mishandling i nære relasjoner.

I 2023 gjennomførte statsadvokaten et fagledelsesprogram for påtalejuristene som har ansvar for saker som gjelder mishandling i nære relasjoner, som inneholdt to inspeksjoner, tre fagdager samt løpende dialog mellom påtalejuristene og statsadvokatene.

Videre ble det foretatt en gjennomgang av alle saker som var registrert som overtredelse av straffeloven § 282 og § 283, i perioden fra 1. mars til 31. mars 2023. Dette utgjorde 53 saker. Det vises til statsadvokatens brev av 20. desember 2023 der funn etter gjennomgang av de 38 påtaleavgjorte sakene pr. 10. november 2023 ble presentert.

Statsadvokatens videre tilsyn var opprinnelig planlagt høsten 2024, men ble først gjennomført i juni 2025. Målet var da å se på status i de 16 gjenværende ikke-påtaleavgjorte sakene fra forrige gjennomgang, samt om politiets tiltaksplan av 14. februar 2024 har gitt effekt.

I forbindelse med endringene i straffeprosessloven § 222 g og straffeloven § 57 femte ledd som trådte i kraft 8. april 2024 ønsket vi også å se på politiets bruk av elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud og kontaktforbud.

2. Tema for gjennomgang juni 2025

Herværende tilsyn ble delt opp i tre deler, hvorav en gjennomgang av de 16 gjenværende sakene fra mars 2023 (punkt 3), en gjennomgang av 22 § 282-saker registrert fra 1.-30. august 2024 (punkt 4) samt at vi så på 4 saker som var omgjort av statsadvokaten etter klage i 2024 (punkt 5). Saksgjennomgangen ble foretatt av statsadvokat Helene Holtvedt og statsadvokat Ellisiv E. Bental.

Ved gjennomgang av de 16 gjenværende sakene så vi på sakenes fremdrift, oppfølging av beskyttelsestiltak og påtaleavgjørelsen (pkt. 3).

Ved gjennomgangen av sakene fra august 2024 (pkt. 4), hadde vi i tillegg til koding av sak og påtaleavgjørelsen, særlig fokus på politiets bruk av tiltak for å beskytte fornærmede. Vi var interessert i å undersøke hvordan politiets behandling av sakene var innrettet opp mot endringene i straffeprosessloven vedr. besøksforbud og kontaktforbud med elektronisk kontroll som trådte i kraft 8. april 2024. Etter vår forrige gjennomgang av saker påpekte vi viktigheten av at politiet fremover hadde fokus på notoritet rundt beslutninger vedr. beskyttelsestiltak og gode rutiner vedr. elektronisk kontroll, jf. vårt brev av 20. desember 2023. I politiets tiltaksplan av 14. februar 2024, er det redegjort for forbedringstiltak, herunder utarbeidelse av nye rutiner for beskyttelsestiltak. Det vises til at politiet har utarbeidet lokal rutine for håndtering av besøksforbud og kontaktforbud med elektronisk kontroll som trådte i kraft 8. april 2024. Det er videre utarbeidet lokal rutine for behandling av besøksforbud som trådte i kraft 1. mars 2025.

3. Gjennomgang av de 16 gjenværende sakene fra mars 2023

Av de 53 sakene som var gjenstand for inspeksjon ved forrige gjennomgang var det pr. 10 november 2023, 16 saker som ikke var påtaleavgjort. I disse inngikk en sak som ved gjennomgangen pr. 10. november 2023 var henlagt, men hvor henleggelsen ble omgjort av eget tiltak av statsadvokaten. Ved gjennomgangen av de 16 gjenværende sakene så vi på sakenes fremdrift, oppfølging av beskyttelsestiltak og påtaleavgjørelsen.

Status for disse sakene ved avsluttet gjennomgang 25. juni 2025 var:

Henlagte saker: 8 saker, hvorav 7 saker med kode 058 og 1 sak med kode 103.

Tiltaler: 3 saker, hvorav 2 saker med dom (strl. § 271 med mer) og 1 sak som er berammet (strl. § 282 med mer)

Forelegg: 1 forelegg (strl. § 271 med mer)

Konfliktråd: 2 (strl. § 271 med mer)

Påtaleunntatelser: 2 (strl. § 271)

Vi ønsker å bemerke enkelte funn knyttet til fremdrift og påtaleavgjørelse:

Flere av sakene er henlagt på grunn av bevisets stilling. I sakene med positive påtaleavgjørelser er flertallet av sakene kodet ned fra § 282-sak til enkeltstående tilfeller av strl. § 271 med mer. Vi bemerker at vi ved forrige gjennomgang høsten 2023 antok at flere av disse sakene ville bli avgjort med tiltalebeslutning, og har lurt på om redusert fremdrift kan ha betydning for påtaleavgjørelsen, bla. henleggelse og nedsubsumsjon. Som tidligere så vi at sakenes fremdrift har blitt lavere i tiden som går fra anmeldelsestidspunkt frem til påtaleavgjørelse.

Mulige årsaker til lav fremdrift:

Politiets kontakt med fornærmede og oppfølging av beskyttelsestiltak:

Noe som går igjen i disse sakene, er at man ikke får ferdigstilt avhør av fornærmede og/eller vitner, som igjen medfører at etterforskningen trekker ut i tid. Dette kan også medføre at evt. sikkerhetstiltak for fornærmede ikke følges opp og ivaretas i tilstrekkelig grad.

Vi har sett at fornærmede har blitt ringt etter gjentatte ganger, og også tilfeller der den mistenkte svarer på fornærmedes telefon / er i bakgrunnen. Vi anser at politiet i de tilfeller der fornærmede av uvisse grunner unndrar seg kontakt, i større grad bør oppsøke fornærmede der hun/han er, og utrede evt. årsaker til at den fornærmede ikke vil medvirke til etterforskningen. Det vil videre bidra til at etterforskningen ikke trekkes ut mer enn nødvendig. Det vil også kunne lede til økt kvalitet i etterforskningen. Vi så også at det i saker der beskyttelsestiltak var vurdert initialt, ikke nødvendigvis ble gjort løpende vurderinger av dette gjennom etterforskningen. Dette har også en side opp mot politiets grunnlag for å foreta vurderinger av behov for sikkerhetstiltak, og vi viser til at vi i forrige rapport etterspurte notoritet på vurderinger/beslutninger om beskyttelsestiltak. Vi ser at dette fortsatt gjør seg gjeldende, og vi minner om det vi skrev i vår forrige tilsynsrapport under pkt. 4.5:

"Vi vil påpeke at dersom det tilkommer opplysninger i saken som krever at sikkerhetstiltak må vurderes slik som for eksempel æresrelatert mishandling, frykt for familie og frykt for represalier ved anmeldelse er det viktig med god notoritet knyttet til de vurderingene som gjøres".

Bytte av påtaleansvarlig jurist:

I motsetning til forrige gjennomgang så vi at det underveis i etterforskningen eller etter at saken var ferdig etterforsket, hadde vært bytte av påtaleansvarlig jurist i flere av sakene, og at dette har medført lavere fremdrift. I disse tilfellene hadde sakene blitt liggende i flere måneder uten påtalebehandling etter at de var sendt som ferdig etterforsket til jurist. Vi så at sakene ble påtaleavgjort idet det ble satt ny påtalejurist på saken.

Påtaleavgjørelse:

I de sakene som var påtaleavgjort synes i all hovedsak påtaleavgjørelsen å være riktig. Vi bemerker at forelegg i utgangspunktet ikke fremstår egnet i disse sakene, og det bør særlig vises varsomhet i saker der barn er fornærmet. Når det gjelder påtaleunntatelse anser vi at dette i enkelte saker kan være hensiktsmessig, men fortrinnsvis dersom det settes vilkår, f. eks om konfliktråd, oppfølging av barnevernet eller evt. tiltak.

4. Gjennomgang av 282-saker registrert 1.-31. august 2024

Innledningsvis vises til statsadvokatens tilsyn av GDE i Sør-Øst politidistrikt i april 2025 hvor det ble gjennomgått 26 saker der det var besluttet elektronisk kontroll etter brudd på besøksforbud. Statsadvokatens inntrykk var da at politidistriktet var godt i gang med å utnytte muligheten for elektronisk kontroll gjennom bruk av straffeprosessloven § 222 g og straffeloven § 57. Funnene viste samtidig at det var store forskjeller mellom de tre GDEene Telemark, Vestfold og Buskerud i antall saker det var benyttet OVA.

Hovedfokus ved vår gjennomgang av disse sakene var oppfølging og vurdering av beskyttelsestiltak, herunder besøksforbud og besøksforbud/kontaktforbud med elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm). Under henvisning til punkt 3.1 i lokal rutine for håndtering av besøksforbud og kontaktforbud med elektronisk kontroll (i kraft 8. april 2024), så vi på bruken av rutinetrinn i BL, føring i Indicia, føring av negative beslutninger og hvordan tema ble belyst i avhør av fornærmede og mistenkte. Vi så også etter konkrete risiko eller trusselvurderinger som partnervoldprosjekt, SARA og/eller Risk-prosjekt. I tillegg undersøkte vi koding av sak og påtaleavgjørelse.

De 22 sakene vi så på var registrert hos politiet i perioden 1. – 31. august 2024, overtredelse av straffeloven § 282.

Vi ønsker å bemerke følgende funn vedr. OVA:

Ved forrige tilsyn påpekte vi viktigheten av notoritet rundt beslutninger om OVA, og at dette også gjaldt de negative beslutningene.

Av lokal rutine for håndtering av besøksforbud og kontaktforbud med elektronisk kontroll punkt 3.3.1.1 fremgår at det automatisk vil opprettes en egen vurderingsrutine dersom en sak kodes med statistikkgruppe § 282 eller § 168. Det fremgår videre at rutinen avsluttes umiddelbart dersom det er klart at bruk av OVA er uaktuelt, men at det likevel skal gi en kort begrunnelse i en egen arbeidslogg i BL som inneholder vurderinger og avgjørende momenter. Loggen skal benevnes "Vurdering elektronisk kontroll-negativ beslutning".

Vi kunne ikke se at sakene var merket OVA i BL, men under boksene for "hendelse" og "ekspedisjon" på venstre siden av saksfanen i BL, fremkom oppfølgingen "Vurdering av OVA/elektronisk kontroll".

I en av de 22 sakene var det besluttet besøksforbud med OVA, og etterforsket opp mot påstand om kontaktforbud med OVA i hovedforhandling. Det fremkom her at det var gjort grundige vurderingene vedr. bruk av elektronisk kontroll, og dette var ført i logg og dokument i BL.

Ved vår gjennomgang fant vi ingen sakslogg med negativ beslutning over OVA. Vi fant rutinen "Vurdering OVA/elektronisk kontroll" under "hendelse" og "ekspedisjon" i BL, der det var merket "anses uaktuelt", men uten nærmere begrunnelse eller vurdering av dette. I flere Indicia-prosjekt så vi også at det var opprettet egen aktivitet for vurdering av OVA, men at dette fremstod rutinemessig opprettet uten nærmere oppfølging. Det var etter dette et gjennomgående trekk at det mangler notoritet rundt vurderinger av *hvorfor* OVA ikke er aktuelt, jf. rutinens punkt

3.1.1. Vi er usikre på om dette kan skyldes at rutinen var så ny, at den ikke var tilstrekkelig innarbeidet for sakene fra august 2024. Det er uansett viktig at politiet videre har fokus på vurderingene som gjøres vedr. elektronisk kontroll, både innledningsvis og underveis i etterforskningen og når saken skal påtaleavgjøres. Endelig er det viktig at det sikres notoritet om vurderingene som tas, og disse bør fremkomme i logg eller rapports form i BL. Det anses også hensiktsmessig at det inntas et eget avkrysningspunkt for vurdering av OVA i "Ferdig etterforsket skjema" som sendes fra etterforsker til jurist når saken er ferdig etterforsket.

Øvrige funn beskyttelsestiltak:

- *Besøksforbud*

Når det gjelder "vanlige" besøksforbud, anser vi at disse blir fulgt godt opp av politiet, og her er det notoritet om de negative beslutningene, både i de tilfellene det er vurdert, men ikke ilagt og der de er besluttet utsatt av ulike grunner.

- *Trusselvurdering /Vurdering av risiko*

I noen saker fremkommer det av loggen i BL at saken er registrert i egne prosjekter i Indicia som er beskrevet som ulike risikoprojekt (eks. æresrelatert, partnervold). I møte hos statsadvokatembetet den 22. mai 2025, ble det nærmere redegjort for "RISK pilot" som ble startet opp i Sør-Øst politidistrikt den 1. oktober 2024. RISK-modellen innebærer risikoanalyse og kriminalitetsforebygging både i og utenfor straffesak. Fra tidlig i straffesaken, bistår RISK-teamet med råd, f. eks. om behov for beskyttelsestiltak.

RISK-pilot er pr. i dag innført i Buskerud (Drammen og Ringerike). Det er foreløpig ikke innført i Vestfold og Telemark, men planlagt at det skal dannes RISK-team her også. Etter at RISK-pilot ble igangsatt, har alle æres- eller partnerrelaterte saker blitt risikovurdert, med eget prosjekt i Indicia. Vi er videre gjort kjent med Sør-Øst politidistrikts "Forebyggende tiltaksplan" for 2024/2025, der det er nærmere redegjort for RISK pilot, metodikken, beskyttelsestiltak og roller og tiltak for hhv. etterforskning og påtale. Dette fremstår som et svært positivt tiltak som bidrar til fokus på beskyttelsestiltak.

RISK-prosjektene jobber i det forebyggende sporet, og deling av informasjon til straffesak forutsetter samtykke så fremt avvergingsplikten ikke inntreffer. Gode rutiner for samhandling mellom etterforskning og RISK teamet er viktig.

I saker med for eksempel æresrelatert vold, og der familien ikke vil bidra med forklaring, er det viktig med deling av informasjon for å sikre beskyttelse av fornærmede. Vi påpeker at det er viktig at det gjøres løpende vurdering av risiko underveis i etterforskningen, særlig i de mest alvorlige sakene som er under etterforskning.

- *OVA som tema i avhør av fornærmede og mistenkte*

Spørsmål til fornærmede og mistenkte knyttet til OVA ble kun funnet i sak der besøksforbud med OVA var besluttet. Vi antar at dette ikke har vært et tema i de øvrige sakene fordi man ikke har funnet OVA aktuelt. Vi anser at det kan være aktuelt å belyse dette nærmere i avhør i de tilfellene vurderinger av om OVA kan være aktuelt fremgår av saken.

- *Vurdering av inndragning våpen*

I noen av sakene var det mistanke om at den mistenkte kunne inneha våpen, uten at det fremgår nærmere hva som er gjort og vurdert opp mot dette. Vi minner om Rundskriv om vold i nære relasjoner nr. 2/2023, pkt. 3: "Det bør for eksempel alltid undersøkes om den mistenkte har tilgang til skytevåpen i saker som gjelder vold i nære relasjoner, og tilbakekall av våpentillatelse og inndragning av våpen må i så fall vurderes".

- *Koding av sak og påtaleavgjørelse*

Etter vårt syn fremstår både koding og påtaleavgjørelsen riktig. Vi ser at det fortsatt er alvorlige saker under etterforskning, og peker på at det er viktig å ha fokus på fremdrift og beskyttelsestiltak fremover. Saker som er ferdig etterforsket med forslag om tiltale, bør prioriteres og ikke ligge ubehandlet i lengre tid.

5. Status i saker omgjort etter klage til statsadvokaten

I disse sakene var 2 omgjort for ytterligere etterforskning og en med feil henleggelseskode (kode 103 endret til 058). Statsadvokaten minner om at henleggelseskode 103 – "intet straffbart forhold anses bevist" benyttes hvis bevisene etter ordinær etterforskning "med særlig styrke" taler mot at straffbart forhold er begått, jf. Riksadvokatens rundskriv nr. 3/1988. Ellers henlegges saken etter bevisets stilling,

Oppsummering og veien videre:

Vårt hovedinntrykk er at det gjøres grundig jobb med § 282-sakene.

Vi har forståelse for at det er utfordringer i saker der fornærmede/vitner ikke vil medvirke til etterforskningen, og at dette kan svekke både fremdrift i saken og oppfølging av beskyttelsestiltak. Det er derfor etter vårt syn viktig at politiet følger opp kontakt med fornærmede, herunder vurdere at politiet reiser ut til fornærmede for å få tilstrekkelig avklart status rundt fornærmede.

Bytte av påtalejurist synes også å svekke både fremdrift i saken og oppfølging av beskyttelsestiltak. Det er viktig at politiet har gode rutiner for overføring av saker mellom jurister, herunder ved avvikling permisjoner og ved sykdom.

Vi minner om viktigheten av notoritet vedr. grunnlag for vurderinger og beslutninger som er gjort vedr. OVA, særlig om negative beslutninger. Vi er svært tilfreds med saker der påtaleansvarlig har ført logg i BL eller Indicia over vurderinger av sak og beskyttelsestiltak.

Vi ber om at ledelsen i politidistriktet/enheten utarbeider en plan for å avhjelpe påviste avvik i straffesaksbehandlingen. Det vises til våre funn under punkt 3 og punkt 4, og det settes en frist for politiets utarbeidelse av utkast til tiltaksplan til 1. desember 2025. Planen forventes inneholde tiltak for å sikre kontakt/oppfølging av fornærmede under etterforskningen, rutiner ved skifte av jurist på sak samt rutiner for å sikre notoritet om negative beslutninger om OVA og risikovurderinger.

I tilsyn fremover vil vi følge opp arbeidet med beskyttelsestiltak, og arbeidet med § 282-sakene.

Avslutningsvis minner vi om viktigheten at § 282-sakene skal behandles av påtalejurister med tilstrekkelig erfaring, minst 2 års erfaring etter delegert påtalekompetanse (jf. brev av 19. juni 2023 fra Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembete), eller en av påtalejuristene med noe kortere erfaring som er meldt inn av fagveileder til embetet, og følges opp av henne etter nærmere avtale.

Vi ønsker lykke til med det videre arbeidet.

På vegne av inspeksjonsgruppa.

Ellisiv E. Bentsdal
Statsadvokat

Kopi:
Riksadvokaten
Påtaleleder Kjell Johan Abrahamsen
Leder påtaleseksjonen Nord Gunn Iren Midtbø
Leder påtaleseksjonen Sør Ole Bjørn Sakrisvold
Leder for påtaleseksjon FSI Guro Siljan